

ściwe i niewłaściwe (za niewłaściwe uznaje te motywowane imionami lub nazwiskami nosiciele), a następnie dokonuje szczegółowej analizy przezwisk właściwych w kontekście przywołanych wcześniej typów transferu semantycznego, przezwiska zostały natomiast niewłaściwie podzielone na pochodzące od imienia bądź nazwiska.

W 26 numerze FOC opublikowano także jedną recenzję autorstwa Martiny Bašić (s. 157–161), dotyczącą dwujęzycznej (chorwacko-francuskiej) publikacji „Putovima europske nematerijalne baštine u 21. stoljeću: sv. Martin, simbol dijeljenja?”/”Sur les chemins européens du patrimoine immatériel au XXIe siècle: Saint Martin, symbole du partage”, red. A. Zaradija Kiš, I. Sabotić. Zagreb 2016. Stanowi ona pokłosie piątej międzynarodowej konferencji naukowej poświęconej europejskiej tradycji świętomarcińskiej (o nazwie identycznej z tytułem publikacji), która odbyła się w Zagrzebiu i Dugom Selu w 2013 r., a na której nie zabrakło wątków językoznawczych i onomastycznych.

W osobnym dziale zamieszczono tekst wspomnieniowy Jeli Marešić, poświęcony pamięci Milana Moguš („In memoriam Milan Moguš”, s. 163–169), zmarłego w 2017 r. wybitnego chorwackiego językoznawcy, w latach 2003–2010 prezesa Chorwackiej Akademii Nauk i Sztuk, autora licznych prac z zakresu dialektologii, onomastyki i historii języka oraz opracowań leksyko-graficznych. Uczony ten miał też liczne kontakty z Polską — w latach 1962–1963 pełnił funkcję lektora języka serbsko-chorwackiego na Uniwersytecie Warszawskim, był współautorem (wraz z Nedą Pintarić) „Słownika polsko-chorwackiego” (2002); w 1999 r. został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej.

Omawiany numer FOC tradycyjnie wieńczy obejmująca 98 publikacji bieżąca bibliografia onomastyczna wraz z krótkimi omówieniami zawartości poszczególnych prac (s. 171–198), sporządzona przez Jožę Horvata.

Paweł Swoboda

Institut Języka Polskiego PAN
pawel.swoboda@ijp.pan.pl

Voprosy onomastiki, t. 14 (№ 1, 2, 3), red. Elena L. B e r e z o v i č, Ekaterinburg 2017, 207 s., 157 s., 247 s.

„Voprosy onomastiki”, bardzo dynamicznie rozwijające się czasopismo rosyjskie, zwiększyło częstotliwość edycji z półrocznika do czteromiesięcznika, a więc w 2017 r. ukazały się trzy zeszyty tego periodyku zawierające ogółem 25 artykułów, dwa komunikaty, sześć recenzji, trzy sprawozdania konferencyjne.

Tematyka artykułów jest dość różnorodna, ale dominują teksty poruszające problemy antropimii w różnych językach, gwarach, zabytkach pisanych. I tak A. I. Sobolev przeanalizował antropimii pochodzenia bałtycko-fińskiego z piętnasto- i szesnastowiecznych rosyjskich i szwedzkich ksiąg katastralnych z południowo-wschodnich rejonów jeziora Onega („Antropimii pribaltijsko-finskogo proischożdeniâ v piscovyh knigah Jugo-Vostočnogo Obonež’â XV–XVI vv.”, z. 1, s. 7–34). K. V. Osipova zajęła się zbiorowymi i indywidualnymi przezwiskami gwarowymi (z okręgu archangielskiego, wołogodzkiego oraz kostromskiego), motywowanymi określeniami pożywienia. Ujawniły one tradycje kulinarne i upodobania żywieniowe indywidualnych i grupowych nosicieli gwary („Dialektnye prozviša Russkogo Severa, obrazovannye ot nazvanij piši: ètningvističeskij aspekt”, z. 1, s. 87–109). M. V. Ahmetova poświęciła swój artykuł tworzeniu spontanicznych, okazjonalnych nazwań mieszkańców. Autorka wyróżniła nazwy żartobliwe używane w anegdotach i żartach, ekspresywne i alternatywne, stanowiące warianty słowotwórcze już funkcjonujących w uzusie („«Marginal’nye» katojkonimy: ot okazional’nogo k sistematičeskomu”, z. 1, s. 110–131). Krótki szkic (komunikat) G. Brodericka,

dotyczący etymologii brytyjskiego nazwiska *Broderick*, wywodzonego przez Autora od nazwy osobowej *Rhydderch*, jest polemiką z twórcami „Oxford Dictionary of Family Surnames in Britain”, którzy jako podstawę antroponimu upatrują odapelatywne przezwisko z okresu średnioangielskiego, oznaczające osobę o szerokich barach („Rhydderch — Broderick”, z. 1, s. 132–139). S. L. Nikolaev w obszernym artykule szczegółowo zanalizował nazwy osobowe pochodzenia skandynawskiego, które zostały zapisane w „Powieści minionych lat” („K ètimologii i sravnitel’no-istoričeskoj fonetike imen severgermanskogo (skandinavskogo) proishoždeniâ v «Povesti vremennyh let»”, z. 2, s. 7–54). T. V. Toporova wzięła na warsztat inny stary zabytek piśmiennictwa, a mianowicie islandzką Eddę starszą, zwaną inaczej Eddą poetycką. Autorka uważa, że imiona są ramą kompozycyjną i kluczem do zrozumienia struktury i semantyki jednej z części tej „księgi religii dawnych Skandynawii mieszkańców” („Imja sobstvennoe kak marker kosmogoničeskoj pesni”, z. 2, s. 55–70).

D. Dana zaprezentował listę dackich antroponimów odnotowanych w dwu antycznych greckich miastach Tyra i Olbia na północnym wybrzeżu Morza Czarnego („Sur quelques noms daces de Tyras et d’Olbia du Pont”, z. 3, s. 35–51). Do materiału bliższego czasom współczesnym odwołują się kolejni badacze. T. A. Gridina i N. I. Konovalova zanalizowały pseudonimy korespondentów lokalnych gazet, które w ich ujęciu są swoistymi mikrotekstami modelującymi wizerunek dziennikarza („Pseudonim kak forma samoprezentacii žurnalista v rossijskoj regional’noj gazetnoj presse konca XIX–načala XX v.”, z. 2, s. 126–142). M. Vlahova-Angelova przedstawiła współczesne tendencje imiennicze w Bułgarii na przykładzie regionu sofijskiego („Aktual’nye tendencii pri vybore bolgarami ličnyh imen: Issledovanie imen noworoždennyh v Sofijskoj oblasti”, z. 3, s. 52–71), a G. Hazieva-Demirbaš omówiła imiona apotropaiczne w kulturze tatarskiej („Lečebno-zašitnye ličnye imena v tradicijonnoj tatarsko kul’ture”, z. 3, s. 72–83).

Wśród artykułów z zakresu antroponomastyki wyróżnić trzeba teksty zgrupowane w bloku tematycznym „Antroponimičeskie sistemy v finno-ugorskih âzykah”, przygotowane przez badaczy z Uniwersytetu Helsińskiego. T. Ainiala przedstawiła projekt opracowania systemu antroponimicznego w językach bałtycko-fińskich („O novom proekte po izučeniû antroponimičeskih sistem v pribaltijsko-fińskih âzykah”, z. 3, s. 97–104), D. V. Kuz’min zajął się historycznymi karelskimi imionami żeńskimi („Karel’skie żeńskie imena”, z. 3, s. 105–127), L. Pustjakov zanalizował fonetyczne i morfologiczne adaptacje imion chrześcijańskich w języku maryjskim w świetle kontaktów językowych rosyjsko-maryjskich („Adaptacii russkih hristianskih imen v marijskom âzyke”, z. 3, s. 128–167), a J. Saarikivi poddał eksploracji toponimy substratowe z obszaru północnej Rosji, które można wywodzić od przedchrześcijańskich fińskich nazw osobowych („K voprosu o dohristianskih pribaltijsko-fińskih ličnyh imenah v toponimii Russkogo Severa”, z. 3, s. 168–184).

Szeroko rozumianej toponimii dotyczy pięć artykułów. T. N. Dimitrieva zanalizowała dane toponimiczne na rękopiśmiennych mapach z obszaru wschodniego Uralu z lat 1844–1855, sporządzonych przez węgierskiego etnografa i podróżnika Antala Regulya, i wykorzystała je do weryfikacji etymologii kilku mansyjskich hydronimów z dorzecza rzeki Pelym („Toponimiâ reki Pelym na rukopisnyh kartah Antala Reguli i ètimologizaciâ mansijskih toponimov”, z. 1, s. 35–55). Polska badaczka E. Kaczyńska przeanalizowała 284 hydronimy odjkonimiczne z obszaru Krety („Otojkonimičeskie gidronimy Krita”, z. 1, s. 66–86). N. V. Kabinina starała się zweryfikować dotychczasowe poglądy dotyczące pochodzenia nazwy rzeki Mezeń w Komi („Zagadka gidronima Mezen”, z. 3, s. 7–34). A. Breeze, lingwista z Hiszpanii, poświęcił swój artykuł identyfikacji nazwy *Caer Urfe*, jednej z 28 nazw brytyjskich miast wymienionych przez Johna Lelanda — ojca angielskiej historiografii. Autor dowodzi, że to średniowieczne miasto należy identyfikować z St. Cynfarch koło Chepstow w południowo-wschodniej Walii („John Leland’s *Caer Urfe*: Tynemouth or Chepstow?”, z. 1, s. 56–65). W zeszycie 3 ten sam autor zaprezentował możliwe hipotezy dotyczące pochodzenia nazwy mielizny u wybrzeży Anglii — *Goodwin Sands* („«Good Friend» and the *Goodwin Sands*, Kent”, z. 3, s. 204–209).

Urbanimii dotyczyły dwa artykuły. M. V. Golomidova przyjrzała się strategiom nominacyjnym we współczesnym kreowaniu przestrzeni miejskiej („Sovremennaa urbanimičeskaa nominaciâ: strategičeskie podhody i praktičeskie rešeniâ”, z. 3, s. 185–203), a G. B. Madieva i V. I. Suprun omówiły współczesne terminy onomastyczne odnoszące się do opisu nazewnictwa miejskiego („Sistema sovremennoj russkoj urbanimičeskoj terminologii”, z. 2, s. 115–125).

Kilku badaczy zajęło się animami jako tworymem wyrazów pospolitych. Ū. A. Krivošapova omówiła funkcjonujące w gwarach rosyjskich derywaty odhydronimiczne odnoszące się do: zjawisk przyrodniczych (wiatrów), ryb, roślin i zwierząt, odległych miejsc pracy, transportu wodnego, tańców, towarów („Russkie rečnye gidronimy: potencial associativno-derivacionnoj semantiki (na materiale leksiki narodnyh govorov)”, z. 2, s. 71–89). I. V. Brodskij przebadiał złożone określenia roślin wywodzące się od antropimów w językach fińskich. Najczęściej takie fitonimy występują w językach bałtycko-fińskich i pochodzą głównie od antropimów biblijnych, a w ich tworzeniu dużą rolę odgrywa aliteracja („Antropiminy v sostave finno-permskich složnyh i sostavnyh fitonimov”, z. 2, s. 90–99). L. A. Feoktistova prześledziła na rosyjskim materiale gwarowym określenia gatunkowe piwa wywodzące się od imion *Erofej* i *Ivan* („Antropiminy v apellativnyh oboznačeniâh hmel'nyh napitkov”, z. 2, s. 100–114). B. Ū. Norman i A. M. Plotnikova przeanalizowali budowę słowotwórczą i właściwości semantyczno-pragmatyczne przymiotników utworzonych od nazwisk („Otantropimičeskie prilagatel'nye russkogo ŗzyka: korpusnyj podhod v izučenii odnogo slovo-obrazovatel'nogo tipa”, z. 3, s. 84–96).

W dziale „Trybuna onomasty” R. Coates zrecenzował książki dotyczące toponimii angielskiej, które masowo są „produkowane” przez niespecjalistów; np. w 2015 r. ukazało się 15 takich opracowań dotyczących poszczególnych hrabstw. Relatywnie mało jest natomiast wartościowych książek popularnonaukowych pisanych przez toponomastów (taka sytuacja jest charakterystyczna nie tylko dla Anglii!). Autor dostrzega potrzebę większej popularyzacji osiągnięć toponomastyki i sugeruje, by nowe projekty z tej dziedziny, finansowane ze środków publicznych, były dostępne dla szerokiej publiczności („Popular Books on English Place-Names — a Serious Issue in Onomastics”, z. 2, s. 143–158). Dwie badaczki z Chorwacji, K. Lozić Knezović i M. Marasović-Alujević, przedstawiły interesujący koncept rewitalizacji starego nazewnictwa. Zaanalizowały chrematonimy odtoponimiczne utworzone w procesie transonimizacji od starych, niekiedy antycznych nazw miejscowości położonych w granicach współczesnego Splitu („Transonymization as Revitalization: Old Toponyms of Split”, z. 2, s. 159–173).

Z sześciu opublikowanych recenzji trzy dotyczą opracowań zagranicznych, w tym polskich: monografii B. Ziarki „Językowo-kulturowy obraz świata społeczności wiejskiej utrwalony w przydomkach i przydomkach (na przykładzie nieoficjalnych antropimów mieszkańców Zagórza i wsi okolicznych w powiecie chrzanowskim)” (z. 1, s. 140–145) i „Słownika etymologiczno-motywyacyjnego słowiańskiej zoonimii ludowej” S. Warchoła (z. 3, s. 233–240), a także zbiorowej monografii pod redakcją S. Brendlera „Cognitive Onomastics” (z. 3, s. 210–221).

W dziale „Sprawozdania” zamieszczono relacje m.in. z XX Międzynarodowej i Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej w Krakowie (z. 1, s. 146–148) i XX Słowackiej Konferencji Onomastycznej (z. 3, s. 241–245), które odbyły się w 2016 i 2017 r.

Tak w skrócie przedstawia się zawartość tej ponad sześciusetstronicowej publikacji. Wszystkie numery czasopisma, w tym najnowsze, dostępne są w wersji elektronicznej na stronie <http://onomastics.ru>. Zachęcam do lektury!

Urszula Bijak
Instytut Języka Polskiego PAN
urszula.bijak@ijp.pan.pl